

महाराष्ट्र विधानसभा
दिवसाच्या कामकाजाचा क्रम
मंगळवार, दिनांक १० मार्च, २०२६
(सकाळी ०९-४५ ते १०-४५ वाजेपर्यंत)

लक्षवेधी सूचना (म.वि.स. नियम १०५ अन्वये) :-

(सोमवार, दिनांक ९ मार्च, २०२६ रोजी दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेली परंतु राखून ठेवण्यात आलेली लक्षवेधी सूचना क्रमांक - १)

(१) श्रीमती विद्या ठाकूर, श्री. सुनिल प्रभू, वि.स.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे उप मुख्यमंत्री (गृहनिर्माण) यांचे लक्ष वेधतील :-

"मुंबईतील सिद्धार्थनगर पत्राचाळ पुनर्विकास प्रकल्प गेली १८ वर्षे रखडलेला असणे, गोरेगाव पश्चिमेतील म्हाडाच्या जमिनीवरील हा एक मोठा प्रकल्प असणे, विकासक काम अर्धवट सोडून गेल्यानंतर म्हाडाकडून हा प्रकल्प ताब्यात घेऊन पूर्ण केला जाणे, इमारती बांधून तयार असताना देखील अद्यापी घरांचा ताबा रहिवाशांना देण्यात आलेला नसणे, संस्था आणि म्हाडा यांच्यातील सुधारित विकास करारनामा झालेला नसणे, रहिवासी आणि म्हाडा यांच्यात करावयाचा वैयक्तिक करारनामा (PAAA) झालेला नसणे, इमारतीच्या निकृष्ट दर्जाबाबत तपासणी करण्याचे काम मा.उच्च न्यायालयाने वीरमाता जिजाबाई तंत्रशिक्षण संस्था (VJTI) यांना दिलेले असणे, त्याबाबतचा अहवाल अजूनपर्यंत शासनास प्राप्त झालेला नसणे, सदिकांचा ताबा मिळण्यास होत असलेला विलंब, म्हाडामार्फत या संपूर्ण प्रकरणात होत असलेली टाळाटाळ, तसेच म्हाडातर्फे रहिवाशांना मिळत असलेल्या मासिक भाड्यात न झालेली वाढ, यामुळे रहिवाशांमध्ये शासनाविरुद्ध निर्माण झालेला संताप व असंतोष, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही, उपाययोजना व शासनाची प्रतिक्रिया."

(सोमवार, दिनांक ९ मार्च, २०२६ रोजी दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेल्या परंतु पुढे ढकलण्यात आलेल्या लक्षवेधी सूचना क्रमांक - २ व ३)

(२) श्रीमती सना मलिक, श्री. सुधीर मुनगंटीवार, डॉ. आशिष देशमुख, डॉ. जितेंद्र आव्हाड, श्री. अनंत (बाळा) नर, वि.स.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"राज्यात हिंदुहृदयसम्राट बाळासाहेब ठाकरे यांच्या प्रेरणेने छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नावाने शासनाने सुरु केलेली शिवभोजन थाळी योजना ही राज्यातील गरीब, मजूर, रुग्ण, विद्यार्थी, स्थलांतरित कामगार तसेच सर्वसामान्य गरजू नागरिकांसाठी अत्यंत उपयुक्त ठरलेली लोककल्याणकारी योजना असणे, या

योजनेमुळे राज्यातील लाखो नागरिकांना प्रतिदिन स्वस्त व पौष्टिक भोजन उपलब्ध होत असून हजारो महिला बचत गटांना तसेच युवकांना मोठ्या प्रमाणात रोजगाराची संधी उपलब्ध झालेली असणे, या योजनेचा २० लाख गरजवंत नागरिक लाभ घेत असून राज्यामध्ये किमान १८०० शिवभोजन केंद्रे असणे, या योजनेच्या केंद्रांमुळे ९००० कुटुंबांचा उदरनिर्वाह होत असणे, शिवभोजन योजनेच्या अनुदानाचे सुमारे २०० कोटी रुपये शासनाकडून थकविण्यात आल्याचे निदर्शनास येणे, माहे जून, २०२५ मध्ये वा त्यादरम्यानच्या कालावधीपासून राज्यातील अनेक शिवभोजन केंद्रचालकांना देय असलेले अनुदान प्राप्त न झाल्यामुळे या केंद्राची आर्थिक घडी विस्कटली असून अनेक केंद्रे बंद झालेली असणे, तर उर्वरित सुरु असलेली केंद्रे केव्हाही बंद पडण्याची शक्यता निर्माण झालेली असणे, परिणामी गरीब आणि गरजू नागरिकांना स्वस्त व पौष्टिक भोजन उपलब्ध होत नसल्यामुळे राज्यातील गरीबांना अन्नापासून वंचित राहण्याची निर्माण झालेली गंभीर परिस्थिती, तसेच या योजनेची केंद्रे बंद पडल्यास हजारो लोकांचा रोजगार बंद होऊन दैनंदिन उपजिवीका तसेच घरातील वृद्धांच्या आरोग्याचा खर्च, लहान मुलांचे शिक्षण आणि उपजिवीकेसाठी उत्पन्नाचे साधन नसल्यामुळे उपासमारीची परिस्थिती निर्माण होण्याची शक्यता, सदरहू बाब लक्षात घेता शासनाने शिवभोजन योजना थाळीचे थकीत अनुदान संबंधित केंद्र चालकांना देण्याबाबत करावयाची कार्यवाही व शासनाची भूमिका."

- (३) श्रीमती सरोज अहिरे, सर्वश्री. हारुन खान, हिरामण खोसकर, वि.स.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम वगळून) मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"नाशिक जिल्हयातील देवळाली विधानसभा मतदार क्षेत्रातून शासनाचा प्रस्तावित रिंगरोड प्रकल्पाचा मार्ग नियोजित असून त्यासाठी भूसंपादनाची प्रक्रिया सुरु असल्याचे निदर्शनास येणे, सदर प्रकल्प विकासाच्या दृष्टीने महत्त्वाचा असला तरी देवळाली (जि.नाशिक) मधील शेतकऱ्यांच्या जमिनी या त्यांच्या कुटुंबांचा आधारस्तंभ असून त्यांनी पिढ्यानपिढ्या जोपासलेल्या असणे, त्यामुळे त्यास शेतकऱ्यांचा विरोध असणे, त्याचप्रमाणे सदर रिंगरोडसाठी, पुणे रिंगरोडप्रमाणे विशेष पॅकेज देण्याबाबत शेतकऱ्यांनी मागणी केलेली असणे, तसेच सदर बाहय रिंगरोड हा वनजमीन वा शासकीय भूखंड क्षेत्रातून प्रस्तावित करण्याची शेतकऱ्यांची मागणी असणे, त्याचबरोबर बाधित घरे, विहिरी, व्यवसाय इत्यादी वाचविण्यासाठी अलाइनमेंट बदल करणे, पुणे रिंगरोडप्रमाणे विशेष मोबदला पॅकेज देणे वा पाचपट वाढवून अधिकचा मोबदला व पुनर्वसन योजना तसेच अरिंगळे मळा परिसरातील नागरिकांच्या समस्या सोडवून प्रकल्प राबविण्यात यावा अशा मागण्या तेथील शेतकऱ्यांकडून करण्यात आलेल्या असणे, परिणामी सदर प्रकल्प राबविला गेल्यास शेतकऱ्यांचा होणारा उद्रेक व शासनाप्रती निर्माण होणारा असंतोष, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व शासनाची प्रतिक्रिया."

- (४) श्री. प्रविण तायडे, वि.स.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे लक्ष वेधतील :-

"अमरावती जिल्ह्यातील अचलपूर नगरपालिका क्षेत्रामध्ये सन २०१८-२०१९ मध्ये अमृत योजनेचे २२ कोटी रुपयांचे काम असणे, ही योजना अचलपूर नगरपालिका क्षेत्रामधील नागरिकांना कोणतीही अडचण न येता व योग्यरित्या नळाद्वारे मुबलक प्रमाणात पाणी मिळण्याकरिता असणे, मात्र या योजनेच्या माध्यमातून नागरिकांना कोणताच फायदा न होणे, नागरिकांना पाण्याची अडचण निर्माण होणे, त्यांच्या घरापर्यंत २२ कोटी रुपये खर्च करून सुद्धा पाणी न मिळणे, नळ न जोडता फक्त पाईप लाइन टाकून ठेवली असणे, यामुळे पाण्याची उपलब्धता असताना तसेच एवढा निधी खर्च करून देखील नागरिकांचे हाल होत असणे, या अमृत योजनेमध्ये काम पूर्ण न होता निधी खर्च केलेला असणे, सन २०१८ ते २०१९ मध्ये राबविलेल्या अमृत योजनेमध्ये मोठ्या प्रमाणात गैरव्यवहार झालेला असणे, त्यामुळे या योजनेची चौकशी करून संबंधितांवर कारवाई करण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

- (५) सर्वश्री. कृष्णा खोपडे, प्रविण दटके, मोहन मते, प्रताप अडसड, राजन नाईक, वि.स.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे लक्ष वेधतील :-

"नागपूर शहरामध्ये ना.सु.प्र. ने लीजवर दिलेले मालकी हक्काचे भूखंड निवासी, औद्योगिक, वाणिज्यिक या उपयोगाकरिता दिलेले असणे, या भूखंडांवर ना.सु.प्र. द्वारे ग्रांडंट रेंट घेण्यात येणे, यात निवासी भूखंडाची संख्या - ५५,७१९, औद्योगिक - २१६३, वाणिज्यिक - ४०१५ व अन्य भूखंड फ्रि होल्ड करण्यासंदर्भात ना.सु.प्र. ठराव क्र. ३/१२३६ दिनांक ७ डिसेंबर, २०२५ रोजी एकमताने मान्यता दिलेली असणे, या सर्व भूखंडधारकांकडून टक्केवारीप्रमाणे रकम वसूल करून जमीन विनियोग १९८३ नवीन नियम २७ फ्रि-होल्ड करण्याचा निर्णय एकमताने झालेला असणे, अप्पर मुख्य सचिव यांना पत्र क्रमांक ६१०५, दिनांक ८ डिसेंबर, २०२५ रोजी शासनास सादर झालेले असणे, नागपूर शहराच्या दृष्टीकोनातून या महत्वपूर्ण विषयावर शासनाने तात्काळ निर्णय घेण्याची आवश्यकता, यावर शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही, उपाययोजना व शासनाची प्रतिक्रिया."

- (६) श्रीमती मनिषा चौधरी, वि.स.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे उप मुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे लक्ष वेधतील :-

"मुंबईतील दहिसर परिसरातील भारतीय विमानपत्तन प्राधिकरण यांच्या नियंत्रणाखालील रडार स्थलांतर करण्याचा निर्णय माहे डिसेंबर, २०२५ मध्ये घेण्यात आला असला तरी त्याची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी अद्याप पूर्ण झालेली नसणे, परिणामी दहिसरमधील अनेक पुनर्विकास प्रकल्पांवर उंची मर्यादा लागू राहिल्याने आवश्यक ना-हरकत प्रमाणपत्रे (NOC) मिळण्यास अडथळे निर्माण झाले असणे, त्यामुळे संबंधित प्रकरणांमध्ये महानगरपालिकेकडील अंतिम बांधकाम परवानग्या न मिळणे, सदर परवानग्या प्रलंबित राहिल्या असून अनेक प्रकल्प रखडलेले असणे, जीर्ण इमारतीतील

रहिवासी तात्पुरत्या निवासस्थानी स्थलांतरित झालेले असून त्यांना वेळेवर भाडे न मिळणे, आर्थिक ताण वाढणे, यामुळे विकासक व सदनिकाधारक यांच्यात वाद निर्माण होणे, अशा समस्या उद्भवलेल्या असणे, दहिसर मधील हजारो कुटुंबांच्या सुरक्षित निवासाचा प्रश्न असल्याने रडार स्थलांतर प्रक्रियेचा स्पष्ट व कालबद्ध आराखडा जाहीर करावा तसेच प्रलंबित प्रकल्पांना अंतरिम उंची सवलत देण्याबाबत शासनाने तातडीने कार्यवाही करण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही, उपाययोजना व शासनाची प्रतिक्रिया."

(७) सर्वश्री. राजेश वानखडे, सुधीर मुनगंटीवार, वि.स.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे पाणीपुरवठा व स्वच्छता मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील:-

"जल जीवन मिशन अंतर्गत चांदूरबाजार, अचलपूर व भातकुली या तालुक्यांकरिता १०५ गावे प्रादेशिक पाणीपुरवठा योजना शासनाद्वारे माहे जानेवारी, २०२२ मध्ये मंजूर करून त्याचे कार्य प्रगतीपथावर असणे, तिवसा मतदारसंघातील एकूण ४० गावे खारपान पट्ट्यातील क्षारयुक्त पाण्याची असणे, या योजनेची भौतिक प्रगती केवळ ५० टक्के व आर्थिक प्रगती ६० टक्के एवढी झालेली असणे, परंतु माहे जानेवारी, २०२५ पासून झालेल्या २२ कोटींच्या कामांची देयके निधी अभावी प्रलंबित असणे, त्याचप्रमाणे सुधारित योजना मंजूर न झाल्यामुळे विविध पाईपलाईनची कामे सुद्धा प्रलंबित असणे, या योजनेअंतर्गत येणारी सर्व गावे हे खारपाण पट्ट्यात असणे, त्यामुळे नागरिकांना योजना पूर्णत्वास जाऊन तातडीने गोड पाणीपुरवठा होणे गरजेचे असणे, उन्हाळ्याच्या संभाव्य पाणीटंचाईच्या पार्श्वभूमीवर नागरिकांची योजना पूर्णत्वास नेण्याची मोठी मागणी असणे, निधी अभावी योजना पूर्णत्वास न गेल्यामुळे नागरिकांमध्ये शासनाप्रती रोष निर्माण झालेला असणे, या योजनेकरिता तातडीने निधी उपलब्ध करून देण्याची आवश्यकता, सदरहू योजना तातडीने पूर्णत्वास जाण्याकरिता शासनाने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(८) श्री. दौलत दरोडा, वि.स.स. पुढील तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे सार्वजनिक आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"राज्यातील ठाणे, पालघर, नंदूरबार, गडचिरोली, भंडारा आणि चंद्रपूर या सहा जिल्हयातील १६ तालुक्यांमध्ये मोठ्या प्रमाणात हत्तीरोगाचा प्रादुर्भाव झाला असून या रोगाच्या निर्मुलनासाठी राज्य शासनाने माहे फेब्रुवारी, २०२६ मध्ये सार्वत्रिक औषधोपचार मोहिम राबविण्याचा घेतलेला निर्णय, हत्तीरोग हा संक्रमित ड्रास चावल्यामुळे पसरणारा आणि दिर्घकालीन अपंगत्व निर्माण करणारा आजार असून बहुतेकदा बालवयातच हा संसर्ग होणे, मात्र त्याची लक्षणे प्रामुख्याने प्रौढांमध्ये दिसून येत असणे, या आजारामुळे शरीरातील रोगप्रतिकार शक्तीचा एक भाग असलेल्या लसिका संस्थेचे (लिस्फाटिक सिस्टीम) नुकसान होऊन त्याचा वेळीच प्रतिबंध न केल्यास शरीराच्या विविध भागांमध्ये असामान्य अशी सूज येणे, तसेच या आजारावर कायमस्वरूपी उपचार उपलब्ध नसून प्रतिबंध हाच उपाय असणे, याकरिता दरवर्षी हत्तीरोगाविरोधी औषधाचे सेवन करणे हाच एकमेव प्रभावी उपाय असणे, शासनाकडून हा आजार होऊ नये याकरिता कायमस्वरूपी हत्तीरोग प्रतिबंध उपाययोजना

राबविण्याकरिता पाहिजे त्या प्रमाणात उपाय केले जात नसणे, राज्यातील १६ तालुक्यांव्यतिरिक्त अन्य तालुक्यांमध्ये देखील रोगाचा संसर्ग होण्याची निर्माण झालेली शक्यता, यामुळे लोकांमध्ये पसरलेले भितीचे वातावरण लक्षात घेता राज्यातील हत्तीरोग निर्मूलन उपायोजना कायमस्वरूपी करण्यासाठी शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व शासनाची प्रतिक्रिया."

(सकाळी ११-०० वाजता)

एक : प्रश्नोत्तरे

दोन : कागदपत्र सभागृहाच्या पटलावर ठेवणे —

संसदीय कार्य मंत्री : महाराष्ट्र विधानसभेच्या सन २०२५ च्या तिसऱ्या (हिवाळी) अधिवेशनात दिनांक ०८ डिसेंबर, २०२५ ते दिनांक १४ डिसेंबर, २०२५ या कालावधीत मा.मंत्री/ मा.राज्यमंत्री महोदयांनी विधानसभा सभागृहात दिलेल्या एकूण ४६१ आश्वासनांची यादी तसेच सन २०२५ चे तिसरे (हिवाळी) अधिवेशन संस्थगित झाल्यानंतर आतापर्यंत पूर्तता करण्यात आलेल्या एकूण २४६ आश्वासनांच्या पूर्ततेची विवरणपत्रे यादीसह सभागृहासमोर ठेवतील.

तीन : स्थगन प्रस्तावाच्या सूचना - (असल्यास) (म.वि.स. नियम १७ अन्वये)

चार : सन २०२६-२०२७ च्या अर्थसंकल्पावर सर्वसाधारण चर्चा (दुसरा व शेवटचा दिवस)

पाच : (सोमवार, दिनांक ९ मार्च, २०२६ रोजीच्या दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेला म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव)

सर्वश्री रणधीर सावरकर, अब्दुल सत्तार, अनिल पाटील, सुधीर मुनगंटीवार, अर्जुन खोतकर, मनोज कायंदे, प्रशांत बंब, दिपक केसरकर, चेतन तुपे, सुरेश धस, तानाजी सावंत, शेखर निकम, श्रीमती सीमा हिरे, सर्वश्री रमेश बोरनारे, प्रताप पाटील-चिखलीकर, चैनसुख संचेती, राजेंद्र गावित, चंद्रकांत नवघरे, डॉ. संजय कुटे, सर्वश्री विजय शिवतारे, राजेश विटेकर, प्रकाश भारसाकळे, राजेश क्षिरसागर, नितीन पवार, श्रीमती श्वेता महाले, श्री. प्रदिप जैस्वाल, श्रीमती सरोज अहिरे, श्री. उमेश यावलकर, डॉ.बालाजी किणीकर, सर्वश्री शंकर मांडेकर, बबनराव लोणीकर, विलास तरे, सुनिल शेळके, संभाजी निलंगेकर-पाटील, अतुल भातखळकर, संजय उपाध्याय, श्रीमती मनिषा चौधरी, श्री. चंद्रदिप नरके, श्रीमती सुलभा खोडके, सर्वश्री मंगेश चव्हाण, नरेंद्र भोंडेकर, डॉ. किरण लहामटे, सर्वश्री प्रवीण दटके, मंगेश कुडाळकर,

सचिन पाटील, गोपीचंद पडळकर, किशोर पाटील, राजकुमार बडोले, सुरेश भोळे, शांताराम मोरे, नारायण कुचे, प्रकाश सुर्वे, हरिष पिंपळे, निलेश राणे, राजू तोडसाम, तुकाराम काते, अभिमन्यू पवार, अशोक पाटील, देवराव भोंगळे, चंद्रकांत सोनवणे, श्रीमती देवयानी फरांदे, सर्वश्री बालाजी कल्याणकर, योगेश सागर, समीर कुणावार, सुहास कांदे, श्रीमती मोनिका राजळे, सर्वश्री संजय गायकवाड, सत्यजित देशमुख, श्रीमती मंजुळा गावित, सर्वश्री विक्रम पाचपुते, महेंद्र थोरवे, सुमित वानखेडे, महेंद्र दळवी, सुभाष देशमुख, चंद्रकांत पाटील, डॉ. आशिष देशमुख, सर्वश्री संतोष बांगर, सुनिल कांबळे, राजेश बकाने, डॉ. अतुल भोसले, सर्वश्री दिलीप लांडे, किशोर जोरगेवार, महेश शिंदे, राजेश पवार, आमश्या पाडवी, संतोष दानवे, हिकमत उढाण, राम कदम, संजय केळकर, मिहिर कोटेचा, केवलराम काळे, अॅड.श्रीजया चव्हाण, सर्वश्री बाबुराव कदम-कोहळीकर, राणाजगजितसिंह पाटील, अमोल खताळ, अॅड. राहुल कुल, श्रीमती रंजना जाधव, सर्वश्री अमोल जावळे, आनंद तिडके, डॉ. मिलिंद नरोटे, सर्वश्री मुरजी पटेल, राघवेंद्र पाटील, अमोल पाटील, समाधान आवताडे, डॉ. राहुल आहेर, सर्वश्री सुहास बाबर, राजेश पाडवी, विलास भुमरे, काशिराम पावरा, राजेश मोरे, दिलीप बोरसे, विठ्ठल लंघे, प्रताप अडसड, किरण सांमत, श्रीमती सई डहाके, डॉ. अशोकराव माने, सर्वश्री मोहन मते, राजेंद्र यड्रावकर-पाटील, कृष्णा खोपडे, शरद सोनवणे, विनोद अग्रवाल, शिवाजी पाटील, जितेश अंतापुरकर, किर्तीकुमार भांगडीया, सर्वश्रीमती अनुराधा चव्हाण, नमिता मुंदडा, सर्वश्री रमेश कराड, संजय पुराम, विजय रहांगडाले, समीर मेघे, चरणसिंग ठाकूर, करण देवतळे, भीमराव केराम, तुषार राठोड, तानाजी मुटकुळे, अनुपभैय्या अग्रवाल, अॅड. राहुल ढिकले, सर्वश्री श्याम खोडे, प्रविण तायडे, शंकर जगताप, सिध्दार्थ शिरोळे, देवेंद्र कोठे, विजय देशमुख, हेमंत रासने, भिमराव तापकीर, अमल महाडिक, सुरेश खाडे, राहुल आवाडे, मनोज घोरपडे, सुधीर गाडगीळ, महेश लांडगे, वि.स.स. यांचा म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव : (मंत्र्यांचे उत्तर)

"राज्यातील शेतक-यांच्या उत्पन्न वाढीसाठी, शाश्वत शेतीसाठी आणि जागतिक स्पर्धात्मकतेसाठी 'AI for Agri २०२६' ही परिषद शेतक-यांना जागतिक तंत्रज्ञानाची ताकद देण्याकरिता नवा टप्पा ठरणार असणे, कृषी क्षेत्रासाठी स्वतंत्र AI धोरण तयार करणारे महाराष्ट्र हे देशातील पहिले राज्य असणे, 'महाअॅग्री-एआय' धोरण २०२५-२०२९ अंतर्गत शेतीमध्ये आर्टिफिशियल इन्टेलिजन्स, जनरेटिव्ह एआय, ड्रोन आणि रॉबोटिक्सचा वापर सुरु होणार असणे, राज्यात शेतक-यांच्या आयुष्यात क्रांती घडविणारी 'मुख्यमंत्री बळीराजा पाणंद रस्ते योजना' राबविण्याचे धोरण असणे, या योजनेसाठी मनरेगा व इतर १३ विविध योजनांमधून आणि सीएसआर निधीमधून निधी उपलब्ध केला जाणार असणे, या योजनेमध्ये रस्त्यासाठी लागणारी मोजणी आणि पोलीस बंदोबस्ताचे शुल्क शासनाने पूर्णपणे माफ केले असणे, रस्त्याच्या मजबुतीकरणासाठी लागणारे गाळ, माती, मुरुम आणि दगडासाठी कोणतीही रॉयल्टी लागणार नसणे, राज्यात आक्रमक बिबटे, वाघ व अन्य वन्य प्राण्यांमुळे शेतीला धोका निर्माण होत असल्याने या प्राण्यांना शेडयूल १ मधून शेडयूल २ मध्ये आणण्याचा प्रस्ताव शासनस्तरावर विचाराधीन असणे, वन्यजीव हल्ल्यात मृत्यू झालेल्या

व्यक्तींच्या कुटुंबातील एका सदस्याला शासकीय नोकरीत सामावून घेण्यात येणार असणे, २०२६ च्या खरीप हंगामापासून वन्य प्राण्यांच्या पिक नुकसानीची भरपाई पंतप्रधान पिक विमा योजनेतून देण्याचा निर्णय केंद्र सरकारने घेतला असणे, भातपिकाला पूर वा अतिवृष्टीचा फटका बसल्यास पिक विमा योजनेतून संरक्षण देण्याचा निर्णय घेतला असणे, पुणे, अहिल्यानगर आणि नाशिक जिल्ह्यात १८०० बिबटे ठेवण्यासाठी जंगलात रेस्क्यू सेंटर उभारण्याचे धोरण असणे, या विषयासंदर्भात शासनाने करावयाची अधिकची कार्यवाही व उपाययोजना विचारात घेण्यात यावी."

सहा : (सोमवार, दिनांक ९ मार्च, २०२६ रोजीच्या दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेला म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव)

सर्वश्री आदित्य ठाकरे, विजय वडेटीवार, जयंत पाटील, भास्कर जाधव, नाना पटोले, डॉ. जितेंद्र आव्हाड, श्री. सुनिल प्रभू, डॉ. नितीन राऊत, सर्वश्री रोहित पवार, दिलीप सोपल, अमीन पटेल, संदिप क्षिरसागर, अजय चौधरी, अस्लम शेख, बापूसाहेब पठारे, डॉ. राहुल पाटील, सर्वश्री अमित देशमुख, रोहित पाटील, कैलास घाडगे-पाटील, डॉ. विश्वजीत कदम, सर्वश्री उत्तमराव जानकर, सुनिल राऊत, अमित झनक, नारायण पाटील, संजय पोतनीस, शिरीषकुमार नाईक, अभिजीत पाटील, नितीन देशमुख, संजय मेश्राम, राजू खरे, वरुण सरदेसाई, डॉ. ज्योती गायकवाड, सर्वश्री अनंत (बाळा) नर, हेमंत ओगले, हारुन खान, विकास ठाकरे, महेश सावंत, साजिद खान पठाण, मनोज जामसुतकर, रामदास मसराम, गजानन लवटे, अनिल मांगुळकर, सिध्दार्थ खरात, संजय देरकर, बाबाजी काळे, प्रविण स्वामी, वि.स.स. यांचा म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव : (मंत्र्यांचे उत्तर)

"माहे जानेवारी, २०२५ आणि जानेवारी, २०२६ मध्ये दावोस येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय आर्थिक परिषदेत राज्यातील अनुक्रमे १५.७० लाख कोटी आणि ३७.२७ लाख कोटी रुपयांचे ५४ आणि ५१ सामंजस्य करार करण्यात येणे, यापैकी एकही नवीन उद्योग राज्यात उभारला न जाणे, राज्यातील टाटा एअरबस, वेदांता फॉक्सकॉन, सॅफ्रेन, बल्कड्रग पार्क, पाणबुडी इत्यादी अनेक प्रकल्प राज्याबाहेर गेल्यामुळे नवीन रोजगार निर्मितीवर आलेली मर्यादा, परिणामी राज्यात सुमारे ७१ लाख बेरोजगारांची नोंद असणे, राज्यात विविध योजनांचा निधी रखडलेला असून त्यामुळे राज्यातील शेतकरी, सर्वसामान्य नागरिक व लाभार्थी यांच्यावर त्याचा थेट परिणाम होत असणे, नियोजन विभागांतर्गत विविध योजनांचा निधी रखडल्याने कंत्राटदार व कामगार यांच्यावर आर्थिक ताण निर्माण होत असणे, परिणामी राज्यातील विकास कामांचा वेग मंदावलेला असणे, राज्यातील विकास योजनांना निधी उपलब्ध करून देण्याची आवश्यकता, राज्यातील नगरपालिका महानगरपालिकेचा कारभार मागील अनेक वर्षापासून प्रशासकाच्या मार्फत चालू असल्याने प्रशासनावर नसलेला वचक त्यामुळे वाढलेला भ्रष्टाचार आणि नागरी सोयींचा उडालेला बोजवारा, विविध मेट्रो प्रकल्पांत झालेल्या आणि होत असलेल्या निकृष्ट बांधकामामुळे होत असलेले अपघात, MMRDA, CIDCO यासारख्या महामंडळाची ढासळलेली आर्थिक परिस्थिती, विविध शहरांचे रखडलेले हद्दवाढीचे प्रस्ताव, विकास आराखड्याचे प्रस्ताव यामुळे कुंठित झालेला शहरांचा विकास, अमृत योजनेंतर्गत निधी नसल्यामुळे रखडलेले पाणीपुरवठा व इतर विकास कामांचे

प्रकल्प, पुणे विमानतळा शेजारून जाणारा रस्ता भविष्यात बंद होण्याची शक्यता असल्याने ५०९ चौक ते कलवड मार्गे धानोरी-लोहगाव रस्त्याला जोडणारा कलम २०५ अंतर्गतचा रस्ता प्रलंबित असणे, शासनाने याबाबत करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

सात : (सोमवार, दिनांक ९ मार्च, २०२६ रोजीच्या दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेला म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव)

सर्वश्री विजय वडेटीवार, आदित्य ठाकरे, जयंत पाटील, नाना पटोले, भास्कर जाधव, डॉ. जितेंद्र आव्हाड, डॉ. नितीन राऊत, सर्वश्री. सुनिल प्रभू, रोहित पवार, अमीन पटेल, दिलीप सोपल, संदिप क्षिरसागर, अस्लम शेख, अजय चौधरी, बापूसाहेब पठारे, अमित देशमुख, डॉ. राहुल पाटील, श्री रोहित पाटील, डॉ. विश्वजीत कदम, सर्वश्री कैलास घाडगे-पाटील, उत्तमराव जानकर, अमित झनक, सुनिल राऊत, नारायण पाटील, विकास ठाकरे, संजय पोतनीस, अभिजीत पाटील, शिरीषकुमार नाईक, नितीन देशमुख, राजू खरे, संजय मेश्राम, वरुण सरदेसाई, डॉ. ज्योती गायकवाड, सर्वश्री साजिद खान पठाण, अनंत (बाळा) नर, हेमंत ओगले, हारून खान, रामदास मसराम, महेश सावंत, अनिल मांगुळकर, प्रविण स्वामी, मनोज जामसुतकर, गजानन लवटे, सिध्दार्थ खरात, संजय देरकर, बाबाजी काळे, वि.स.स. यांचा म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव : (चर्चा पुढे सुरु व मंत्र्यांचे उत्तर)

"राज्यातील सार्वजनिक आरोग्य विभागात २०२६ पासून 'मोफत उपचार' सेवा बंद होऊन केसपेपर व शस्त्रक्रियांसाठी शुल्क आकारणी सुरु झाल्याने गरीब रुग्णांचे हाल होत असणे, त्यातच औषधांचा, विशेषतः प्रतिजैविके आणि मनोरुग्णांच्या गोळ्यांचा १.५ वर्षांपासून असलेला तुटवडा चिंतेचा विषय असणे, १,४०० हून अधिक डॉक्टरांची रिक्त पदे आणि भूलतज्ज्ञांच्या अभावामुळे ग्रामीण भागातील गर्भवती महिलांना शेजारील राज्यांत उपचारार्थ जावे लागत असणे, अनेक ग्रामीण रुग्णालयांची गळकी छते, अस्वच्छता आणि फायर एनओसीचा अभाव यामुळे रुग्णांची सुरक्षा धोक्यात आली असणे, राज्यातील औषधी पुरवठ्यामध्ये होत असलेली अनियमितता, प्राथमिक आरोग्यकेंद्र, उपकेंद्र यांची झालेली बिकट परिस्थिती, काही ठराविक औषधांसाठी खरेदी होणे, १०८ वरील रुग्णवाहिका वेळेवर उपलब्ध न होणे, पुण्यातील बी.जे.वैद्यकीय महाविद्यालय (ससून रुग्णालय), नागपूर येथील शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय व रुग्णालय आणि मुंबईतील ग्रॅंट मेडीकल कॉलेज (जे.जे.रुग्णालय) या तीन शासकीय महाविद्यालयांना स्वायत्ततेचा दर्जा देण्याबाबत मा. मुख्यमंत्री यांनी दिनांक ०८ ऑगस्ट, २०२५ रोजी वैद्यकीय शिक्षण विभागाच्या सचिवांना दिलेल्या सूचना, यासंदर्भात वैद्यकीय शिक्षण विभागाने अद्यापपर्यंत समितीची स्थापना न करणे, राज्यातील शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालये शासनाच्या अखत्यारीत असून विद्यार्थ्यांच्या परिक्षा घेणे व पदवी देण्याची जबाबदारी महाराष्ट्र आरोग्य विद्यापीठ (नाशिक) यांच्याकडे असणे, स्वायत्तता दिल्यास दोन्ही बाबी एकाच यंत्रणेकडे राहणार असणे, फलटण (जि.सातारा) येथील शासकीय रुग्णालयातील एका महिला डॉक्टरनी माहे ऑक्टोबर, २०२५ मध्ये हॉटेलमध्ये गळफास घेऊन केलेली आत्महत्या, आत्महत्या करण्यापूर्वी महिला डॉक्टरांनी दोन आरोपींची उघड केलेली नावे, यासंदर्भात एसआयटी आणि न्यायिक चौकशी करण्याचा शासनाने घेतलेला निर्णय, दोन्ही चौकशी त्वरीत पूर्ण करून आरोपीस कडक

शिक्षा देण्याची आवश्यकता, राज्यात विशेषतः ग्रामीण भागातील महिला वैद्यकीय अधिकाऱ्यांच्या सुरक्षिततेसाठी शासनाने करावयाची उपाययोजना, तसेच राज्यातील रस्त्यांची स्थितीही दयनीय असणे, ग्रामीण भागातील रस्त्यांची निधी अभावी झालेली दुरवस्था, शहरी भागात काँक्रीटीकरणाने कामांमुळे वाहतूक कोंडी वाढली असून घोडबंदर रस्ता अपघातांचा सापळा बनला असणे, निकृष्ट डांबरीकरण, अवजड वाहतूक आणि विविध विभागांमधील समन्वयाअभावी नवीन रस्तेही लवकर खराब होत असणे, यामुळे नागरिकांना मणक्याचे आजार जडत असून इंधन आणि वाहनांच्या दुरुस्तीवर मोठा खर्च होत असणे, मुंबई - पुणे एक्सप्रेसवेवर ३० तास वाहतूक ठप्प होणे व अन्न-पाण्याविना नागरिकांचे अतोनात हाल होणे, राज्यातील शासकीय व स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या शाळांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर शिक्षकांची पदे रिक्त असल्याने अध्यापन कार्यावर परिणाम होत असणे, शासनाने कंत्राटी पद्धतीने शिक्षक भरती पुन्हा सुरु करण्याचा निर्णय घेणे, याला शिक्षक संघटना व विविध संघटनांकडून तीव्र विरोध होत असणे, कंत्राटी भरतीमुळे शिक्षकांना नोकरीची हमी, वेतनातील समता व सेवा स्थैर्य मिळत नसणे, त्यामुळे राज्यातील विद्यार्थ्यांना गुणवत्तापूर्ण शिक्षण मिळत नसणे, गुणवत्ता पूर्ण शिक्षण विद्यार्थ्यांना मिळण्यासाठी कंत्राटी पद्धतीने शिक्षकांची नियुक्ती करण्याऐवजी कायमस्वरूपी पद्धतीने शिक्षकांची नियुक्ती करण्यात यावी, याबाबत शासनाने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना विचारात घेण्यात यावी."

आठ : सर्वश्री अमित साटम, रमेश बोरनारे, चेतन तुपे, योगेश सागर, अब्दुल सत्तार, अनिल पाटील, रणधीर सावरकर, अर्जुन खोतकर, राजकुमार बडोले, प्रविण दटके, दिपक केसरकर, शेखर निकम, अतुल भातखळकर, डॉ. तानाजी सावंत, सर्वश्री प्रतापराव पाटील-चिखलीकर, संभाजी पाटील-निलंगेकर, राजेंद्र गावित, संजय बनसोडे, सुधीर मुनगंटीवार, विजय शिवतारे, राजेश विटेकर, मिहीर कोटेचा, राजेश क्षिरसागर, श्रीमती सुलभा खोडके, सर्वश्री सिध्दार्थ शिरोळे, प्रदिप जैस्वाल, श्रीमती सरोज अहिरे, श्री. संजय उपाध्याय, डॉ. बालाजी किणीकर, श्रीमती सना मलिक, सर्वश्री मोहन मते, विलास तरे, शंकर मांडेकर, श्रीमती देवयानी फरांदे, सर्वश्री चंद्रदीप नरके, प्रकाश सोळंके, प्रकाश सुर्वे, अतुलबाबा भोसले, नरेंद्र भोंडेकर, प्रशांत ठाकूर, मंगेश कुडाळकर, अभिमन्यु पवार, किशोर पाटील, रविंद्र चव्हाण, रविशेठ पाटील, निलेश राणे, संजय केळकर, तुकाराम काते, श्रीमती मनिषा चौधरी, सर्वश्री अशोक पाटील, कृष्णा खोपडे, शरददादा सोनावणे, महेश बालदी, बालाजी कल्याणकर, महेश लांडगे, सुहास कांदे, शंकर जगताप, श्रीमती मंजुळा गावित, डॉ. मिलिंद नरोटे, सर्वश्री महेंद्र थोरवे, करण देवतळे, महेंद्र दळवी, पराग शाह, चंद्रकांत पाटील, अॅड. पराग अळवणी, सर्वश्री संतोष बांगर, बबनराव लोणीकर, विश्वनाथ भोईर, प्रशांत बंब, राम कदम, दिलीप लांडे, कालिदास कोळंबकर, महेश शिंदे, श्रीमती सीमा हिरे, सर्वश्री आमश्या पाडवी, अनुपभैय्या अग्रवाल, हिकमत उढाण, विक्रम पाचपुते, बाबुराव कदम-कोहळीकर, अॅड. श्रीजया चव्हाण, सर्वश्री अमोल खताळ, सुरेश भोळे, श्रीमती रंजना जाधव, सर्वश्री अमोल जावळे,

आनंद तिडके, राहूल कुल, मुरजी पटेल, देवेंद्र कोठे, अमोल पाटील, सत्यजित देशमुख, सुहास बाबर, समीर कुणावार, राजेश मोरे, देवराव भोंगळे, विठ्ठल लंगे, डॉ. राहूल आहेर, सर्वश्री किरण सामंत, नारायण कुचे, शिवाजी पाटील, प्रताप अडसड, मंगेश चव्हाण, डॉ. अशोकराव माने, डॉ. सुरेश खाडे, सर्वश्री सुनिल कांबळे, अमल महाडिक, सचिन कल्याण-शेट्टी, प्रकाश भारसाकळे, चरणसिंग ठाकूर, बंटी भांगडिया, राजेश पवार, श्रीमती अनुराधा चव्हाण, श्री. विनोद अग्रवाल, श्रीमती मोनिका राजळे, सर्वश्री किसन कथोरे, राजन नाईक, सर्वश्रीमती विद्या ठाकूर, श्वेता महाले, श्री. सुरेश धस, अॅड. राहुल ठिकले, सर्वश्री राघवेंद्र पाटील, सुभाष देशमुख, समाधान आवताडे, मनोज घोरपडे, चैनसुख संचेती, डॉ. संजय कुटे, सर्वश्री राजु तोडसाम, प्रविण तायडे, डॉ. आशिष देशमुख, सर्वश्री राजेश बकाने, तानाजी मुटकुळे, जितेश अंतापुरकर, श्रीमती मंदा म्हात्रे, श्री. नरेंद्र मेहता, सर्वश्रीमती स्नेहा दुबे, सुलभा गायकवाड, सर्वश्री हरिश्चंद्र भोये, राजेश पाडवी, दिलीप बोरसे, वि.स.स. यांचा म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव :-

"दावोसमध्ये आयोजित वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरममध्ये राज्याच्या मुख्यमंत्री महोदयांच्या नेतृत्वात ३० लाख कोटी रुपयांच्या गुंतवणूकीचे झालेले करार व दिवंगत उपमुख्यमंत्री तथा तत्कालीन अर्थमंत्री यांचे आर्थिक नियोजन व योगदान, मा.उपमुख्यमंत्री तथा नगरविकास व गृहनिर्माण मंत्री यांची दूरदृष्टी यामुळे महाराष्ट्र 'गुंतवणूकीचे पावर हाऊस' झाले असणे, यापैकी ८३ टक्के करारामध्ये १८ देशांमधून थेट परकीय गुंतवणूक राज्यात येणार असणे, टाटांसोबत देशातील पहिली इनोव्हेशन सिटी मुंबईजवळ तयार करण्याचे प्रयोजन असणे, मुंबईत सक्क्युलर इकॉनॉमी तयार करण्याचे प्रस्तावित असून त्यामुळे मुंबईतील पाणी, हवा यांचे प्रश्न सोडविणे शक्य होणार असणे, रायगड-पेण ग्रोथ सेंटरची घोषणा दावोसमध्ये करण्यात आली असल्याने यात रुपये १ लाख कोटींची गुंतवणूक अपेक्षित असणे, राज्यातील एकूण गुंतवणूकीमधून ४० लाख रोजगार निर्मितीचे उद्दीष्ट साध्य होणार असणे, छत्रपती संभाजीनगर महाराष्ट्राचे दुसरे ऑटोमोबाईल हब होणार असणे, ग्रीन हायड्रोजन क्षेत्रात राज्याने तब्बल ५ लाख कोटींचे करार केले असणे, कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या क्षेत्रात जागतिक महासत्ता असलेल्या एनव्हीडियाशी झालेली चर्चा महाराष्ट्राला डिजिटल कॅपिटल बनविण्याचे पाऊल असणे, गडचिरोली ते नागपूर पर्यंतचा पट्टा पोलाद आणि अक्षय ऊर्जेचे हब बनणार असणे, कोकणात पर्यटनासोबतच 'लॉजिस्टिक हब' म्हणून कोकणची नवीन ओळख होणार असणे, राज्यात होणाऱ्या हवामान बदलास कोळसा, पेट्रोल, डिझेल अशा जीवाश्म इंधनापासूनची ऊर्जा निर्मिती कारण असणे, सर्व जिल्हयांसाठी आणि शहरांसाठी वातावरणीय कृती आराखडे तयार करण्यात येत असणे, त्याकरिता वातावरणीय कृती कक्ष स्थापन करण्यात आले असणे, राज्य प्रदूषणमुक्त करण्याकरिता विद्युत वाहन धोरण जाहिर करून विद्युत वाहनधारकांना टोलमुक्त करून विद्युत गाड्यांच्या वापरासाठी प्रवृत्त करण्यात आले

असणे, मुख्यमंत्र्यांच्या अध्यक्षतेखाली पर्यावरण व शाश्वत विकास टास्क फोर्स गठीत करण्यात आला असणे, 'माझी वसुंधरा अभियान' राबविण्यासाठी पर्यावरण व वातावरणीय विभागाकडून देवराई फाऊंडेशन, पुणे या संस्थेसोबत सामंजस्य करार करण्यात येणे, या कराराद्वारे प्रत्येक तालुक्यामध्ये किमान १ मानवनिर्मित देवराई व घनवन तयार करण्यात येणे, औद्योगिक क्षेत्रात परकिय गुंतवणूक व कृत्रिम बुद्धीमतेच्या माध्यमातून रोजगार निर्मिती करण्याचा होत असलेला प्रयत्न आणि पर्यावरणपूरक वातावरण निर्मिती करण्याकडे होत असलेली वाटचाल अधिक गतीमान करण्यासाठी करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

नऊ : अर्धा-तास चर्चा (म.वि.स. नियम ९४ अन्वये) :-

(१) श्री. रईस शेख, वि.स.स.

"अल्पसंख्याक संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेचे कामकाज सुरु करण्याबाबत" या विषयावरील श्री.रईस शेख व इतर वि.स.स. यांचा तारांकित प्रश्न क्रमांक २५३१० ला दिनांक २६ फेब्रुवारी, २०२६ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात अर्धा-तास चर्चा उपस्थित करतील."

(२) श्री. शंकर जगताप, वि.स.स.

"पुणे येथील रूबी हॉल क्लिनिक रूग्णालयात किडनी प्रत्यारोपण प्रकरणातील दोषींवर कारवाई करण्याबाबत" या विषयावरील श्री.शंकर जगताप, वि.स.स. यांचा तारांकित प्रश्न क्रमांक २७३२९ ला दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०२६ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात अर्धा-तास चर्चा उपस्थित करतील."

(३) श्री. सुधीर मुनगंटीवार, वि.स.स.

"राज्यातील वीज दरवाढीमुळे उद्योग राज्याबाहेर स्थलांतरीत होत असल्याबाबत" या विषयावरील श्री. धनंजय मुंडे व इतर वि.स.स. यांचा तारांकित प्रश्न क्रमांक १५६६२ ला दिनांक १४ डिसेंबर, २०२५ रोजी दिलेल्या उत्तराच्या संदर्भात अर्धा-तास चर्चा उपस्थित करतील."

विधान भवन :

मुंबई,

दिनांक : ९ मार्च, २०२६.

जितेंद्र भोळे,

सचिव-१,

महाराष्ट्र विधानसभा.